Gladyr Y. S. "Conflict of "Free Love" with Instinct of Paternity in the Novel of V. Vinnychenko "Messages of Snub-nosed of Mefistofel"

Article sanctified to the problems of research of structure, specific and functions of duel of personage with by a soba as a main conflict of work. Thus separate attention is spared to the role of doubts, contradictions and each of collisions of this process, what gives an opportunity to be intent on his sum and substance.

Key words: doubt, oppositions, contradiction, collision, internal conflict, central conflict.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2012 р.
Прийнято до друку 30.11.12 р.
Рецензент – д.ф.н, проф. Козлов А. В.

УДК 821. 111. 09 (092)

З. Р. Дубравська

РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДУ МАРТІНА ЕМІСА

Мартін Еміс (нар. 1949 р.) – митець-новатор, віртуоз англійського слова. Він – відомий англійський прозаїк і критик. Увірвавшись у 24 роки на літературну сцену, Еміс завоював репутацію провідного англійського письменника кінця 60-х років, часто його ставлять в один ряд з В. Набоковим та С. Бєлловим. За визначеннями критиків, Еміс – "письменник, який майстерно володіє словом, винахідливий і нещадно-дотепний критик суспільства" [1, с. 240 – 242]. У біографічних нарисах С. Бєллов прирівнював Еміса-стиліста до Г. Флобера та Дж. Джойса.

Актуальність нашої розвідки зумовлена майже повною відсутністю комплексних досліджень, присвячених вивченню життєвого та творчого шляху Мартіна Еміса.

Метою статті є висвітлення ролі англійської літературної спадщини у формуванні світогляду Мартіна Еміса. Матеріалом для дослідження слугують романи "Гроші: записка самогубця" та "Записки про Рейчел".

У дитинстві письменник багато подорожував з батьками, змінив 13 шкіл в Англії, Іспанії та США. У 1971 блискуче закінчив Оксфордський університет. Згадки про його студентські роки вміщено в упорядкованій Енн Твейт (Ann Thwaite) книжці "Мій Оксфорд" ("My Oxford", 1977) [2, с. 213].

З 1971 М. Еміс рецензував видання для Лондонського "Обзервера", пізніше співпрацював із "Таймз Літерарі Сапплемент".

Пройшов шлях від редакційного помічника до редактора відділу прози та поезії. У 1975 – 1979 працював заступником літературного редактора, згодом літературним редактором щотижневика "Нью Стейтсмент". З 1980 присвятив себе літературній діяльності, але не припиняв писати рецензії та статті.

У 1973 р. Еміс дебютував романом "Записки про Рейчел" ("The Rachel Papers") [3, с. 232]. Критики, за невеликим винятком, оцінили майстерність створення комічних ситуацій. У 1974 р. книгу було удостоєно премії Сомерсета Моема.

У четвертому романі Еміса "Гроші: записка самогубця" ("Money: A Suicide Note") [4, с. 364], який критика сприйняла з неабияким захопленням, герой-оповідач Джон Селф (англ. "сам", "власна персона"), за словами рецензента, "втілює всіх тих, з ким мама не дозволяла Вам гратись. Немає такої раси, національності чи віровизнання, для якої в книзі не знайшлося б уїдливого слова. У будь-якому іншому романі непристойна поведінка Селфа видалась би вам образливою, проте центральний персонаж Еміса – це не тільки втілення вульгарності, але й шарм, краса". Пародійне дублювання, двозначні репліки, подвійна гра, інші "я" та інші форми "подвійності" присутні в романі. Селф навіть добирається до письменника Мартіна Еміса, котрий проживає в Лондоні, для того, щоб переписати його сценарій. Вигаданий письменник погрожує підкорити собі реальний роман. Чільне місце в аналізованих романах посідають рефлексії над англійською літературою.

Ще з дитинства Мартін Еміс був пов'язаний з літературою. Син блискучого британського письменника Кінгслі Еміса, Мартін намагався перейняти все найкраще від свого батька. Зустрічі з письменниками, літературні вечори, які часто відбувалися в Емісовому будинку, закладали підвалини його майбутнього стилю.

Важливу роль у формуванні світогляду хлопця відіграла відома письменниця Елізабет Джейн Говард (Elizabeth Jane Howard). Після розлучення батьків саме вона стала мачухою для дітей. Про її спроби прищепити хлопцям любов до літератури йдеться в автобіографічному романі "Досвід" ("Experience") [5]. Письменниця вміла вдало підібрати книги для читання, підготувати їх до сприйняття, обговорити прочитане, дати можливість зробити власні висновки та вислухати коментарі.

Під час навчання в коледжі хлопець листувався зі своїми батьками. Часто в листах Мартін описував прочитані твори, аналізував їх, цікавився думкою Елізабет. Це також можна віднайти на сторінках Емісової автобіографії.

Є й опис домашньої бібліотеки Джона Селфа: "I went next door and ran my eye over my book collection: Home Tax Guide, Treasure Island, The Userers, Timon of Athenes, Consortium, Our Mutual Friend, Buy. Buy, Buy, Silas Marner, Success!, The Pardoner's Tale, Confessions of a Bailiff, The Diamond as Big as the Ritz, The Amethyst Inheritance – and that's about it" [4, с. 67]. ("Я перейшов в іншу кімнату і пробіг очима по книжковій

полиці: “Довідник платника податків”, “Острів скарбів”, “Лихварі”, “Тимон Афінський”, “Консорціум”, “Наш спільний товариш”, “Покупки і витрати”, “Сайлас Марнер”, “Успіх”!, “Розповідь продавця індульгенції”, “Сповідь судового виконавця”, “Діамант розміром з готель Ріц”, “Аметистовий спадок” – ось, власне, і все” (тут і далі переклад з англ. наш – З. Д.).

У романах Мартіна Еміса часто подибуємо прізвища відомих письменників, їхні цитати, образи героїв з їхніх творів. Так, в автобіографічному романі “Досвід” Мартін Еміс використав ім’я шекспірівського персонажа – Озрик.

Роман “Гроші: записка самогубця” не є винятком. На сторінках твору часто можна відстежити потяг молодого героя Джона Селфа до книжок, його обізнаність літературою. Відомий вислів В. Шекспіра: “Бути чи не бути” (“To be or not to be”) [4, с. 124] також фігурує у творі.

Скажімо, герой упізнав портрет Шекспіра, який побачив над входом до бару. Саме такий він пам’ятав зі шкільних років. Щоправда Джон Селф його критикує. Йому не до вподоби його зображення. Дивується, невже рекламники не могли підібрати якийсь його кращий портрет. “Above the entrance to the saloon bar there is a picture of Shakespeare on the swinging sign. It is the same picture of Shakespeare that I remember from schooldays, when I frowned over *Timon of Athens* and *The Merchant of Venice.* Haven’t they got a better one? Did he really look like that all the time? You’d have thought that by now his publicity people would have come up with something a little more attractive… [4, с. 137] (“Над входом у бар гойдалася вивіска з портретом Шекспіра. Це був саме той портрет, який я пам’ятаю ще зі школи, коли насуплював брови, читаючи “Тимона Афінського” та “Венеціанського купця”. Невже немає кращого? Невже він насправді так завжди виглядав? Взагалі-то, його рекламники могли б давно вже підшукати щось краще…”).

Одна з героїнь роману носить ім’я Мартіна – Мартіна Твен (Martina Twain), яке перегукується з ім’ям відомого американського письменника, сатирика та гумориста Марка Твена. Ця дівчина впадає в око молодому хлопцеві. Головний герой постійно шукає зустрічі з нею. Але Мартіна поставила свою умову: зустрітися вони зможуть лише після того, як Джон прочитає книгу Джорджа Орвела (George Orwell) “Скотоферма” (“Animal Farm”), яку вона йому подарувала.

Разом з Мартіною Джон Селф відвідує оперу – шекспірівського “Отелло”. Хоч головний герой і не в захопленні від постановки, але задля супутниці готовий на все, навіть досидіти до завершення. Натомість Мартіна настільки перейнялася побаченим, що не в змозі стримати сльози.

Неодноразово Джону доводилося цитувати філософію Фройда, Кафки, Еліота, що також свідчили про його інтелектуальний рівень.

Помітний вплив на М. Еміса мав також С. Бєллов (Saul Bellow), відомий американський письменник, російського походження, з ним

Еміс підтримував тісні контакти. Його стиль, манера письма, окремі вислови – усе це знайшло відбиток.

Не менш цікавими є епізоди з роману Мартіна Еміса "Записки про Рейчел", де також можна відстежити аналогічні моменти.

Про своє захоплення літературою та про письменницькі спроби головний персонаж роману Чарльз Хайвей розповідає вже на перших сторінках роману: "I read every readable book in the house, and also most of the unreadable ones. I wrote two epic poems: an heroicall romance in twenty-four cantos entitled "The Tryst" (1968), and an asthmatic, six-thousand-line *Waste Land* called "Only the Serpent Smiles" (1970), some parts of which reappear in the aforementioned "Adolescent Monologue" sonnet sequence. I wrote cameos of everyone I had ever met. I recorded all I saw, felt, thought. I had myself a time" [3, с. 27] ("Я прочитав вдома все, що можна було прочитати, і навіть багато з того, чого читати неможливо. Я написав дві епічні поеми: лицарський роман на 24 пісні під назвою "Побачення" (1968 р.) та "астматичну" на шість тисяч лінійок поему "Лише змія посміхається" (1970 р.), окремі частини якої знову з'являються в щойно наведеному циклі сонетів "Монологи юнака". Я присвячував вірші всім, кого лише знав. Я записував все, що бачив, відчував, думав. Часу було достатньо"). Часу було багато через те, що Чарльз захворів на астму і тривалий час йому доводилося лікуватися вдома. "I spent a lot of time in bed with illness. I read a lot of them. Even dictionaries" [3, с. 113]. ("Я провів багато часу вдома, хворіючи. Читав дуже багато. Навіть словники").

Як і герой роману "Гроші", і герой роману "Записки про Рейчел" захоплюються класиками світової літератури. На сторінках роману подибуємо: "I read the collected works of Oskar Wilde, Gerard Manley Hopkins, A. E. Housman, and (for what title it was worth) E. M. Forster." ("Я читав вибрані твори Оскара Вайлда, Джерарда Менлі Хопкінса, Д. М. Хаусмена і (хоча це і не варто було) Е. М. Форстера").

Коли Чарльз очікував на прихід Рейчел, він ретельно готувався для цього. Довго роздумував, у якому порядку краще поставити платівки, які книги залишити в полі зору, де зробити закладки в книгах – усе для того, щоб справити гарне враження на дівчину своєї мрії. "The coffee-table featured a couple of Shakespeare texts and a copy of *Time Out* – an intriguing dichotomy, perhaps, but I was afraid that, no, it wouldn't quite do. The texts were grimy and twisted after a year of A-Level doodling. I replaced them with the Thames an Hudson *Blake* (again can't be wrong) and *The Poetry of Meditation,* in fact a scholarly American work on the Metaphysicals, although from the cover it could have been the collection of beatnik verse: Rachel could interpret it as she wished…" [3, с. 44]. ("На кавовому столику лежало декілька текстів Шекспіра і журнал "Тайм – аут" – інтригуюча дихотомія, можливо, та боюсь, що… але це не підійде. Сторінки були заялозеними та зім'ятими після року носіння їх до школи. Я замінив їх на книгу Блейка видавництва "Темз енд Хадсон" (знову ж таки, безпрограшно) та "Поезією Медитації", яка насправді була науковою

працею з метафізики, хоча, якщо судити з палітурки, могла б видатися збіркою віршів бітніків: нехай Рейчел інтерпретує так, як їй більше до вподоби…”).

Досить вдало використовує автор також і цитати Ч. Діккенса, порівнюючи образ свого головного героя Чарльза Хайвея із образом Гаппі, коли обоє закохалися. “I remembered Dickens character, Guppy in *Bleak House,* telling Esther, for whom he had the hots, that ’the soul recoils from food at such a moment’. ’Such a moment’: it bothered Guppy only when he was in a flap… It occurred to me that I might be in love” [3, с. 74]. (“Мені спав на гадку персонаж із Діккенса, Гаппі із “Холодного будинку”, коли він звертається до Естер, що “в такі моменти душа відчуває відразу до їжі”. “Такі моменти” відбувалися в Гаппі, тоді коли той “заводився”… Тоді я збагнув, що скоріш за все я закохався”).

Автор захоплюється філософією, і це добре видно на сторінках його романів. Як і Джон Селф, Чарльз Хайвей зачитується Ф. Кафкою. Головні герої часто філософствують. Про сенс людського життя Чарльз Хайвей роздумує так: “… although Eden, then, is the “goal”, not a social construct, even as a possibility. The argument applies also to the literary utopias, which are not the dreary fascist states popularizers try to extrapolate from them, but, rather, analogies of the well-tempered mind: rigidly disciplined, highly selective as regards art, and so on. Thus, Blake, like Milton, [hesitate] saw the hidden world, the animal world in which we are condemned to live, as the inevitable complement to man’s imagination. Man was never meant to escape death, jealousy, pain, libido – what Wordsworth calls ’the human heart by which we live’. [perplexed three-seconds silence] Perhaps this is why Blake paints the created Adam with a serpent already coiled round his thigh.” [3, с. 112] (“Хоча Рай і є метою людського життя, він залишається лише уявною ціллю, а не соціальним компонентом, навіть як можливість. Це твердження можна також застосувати і до літературної утопії, яку мало не ототожнюють із буденним фашистським режимом і намагаються донести популяризатори, а радше моделлю гармонійного усвідомлення: надто дисциплінованого, досить вибіркового щодо мистецтва тощо. Отже, Блейк, як і Мільтон [задумався] бачили прихований світ, а також реальний світ, у якому нам судилося жити, як невідворотне доповнення до людської уяви. Людина не може уникнути смерті, заздрощів, болю, потягів – усього того, що Вордсворт афористично узагальнює словами: “Людське серце сповнене тим, чим ми живемо” (трисекундне вагання в задумі). Можливо, саме тому Блейк малює щойно створеного Адама зі змієм, що вже обвивається навколо його ноги”).

Чарльз, як вдумливий дослідник, простудіював велику кількість програмної літератури. Це і Сартр, і Камю, і Джойс. Він неодноразово перечитував греко-римські трагедії, щоразу по-новому відкриваючи для себе Ліра, Гамлета, Тимона [3, с. 141]. І від цього герой отримує велике задоволення.

Докладно описує Мартін Еміс процес складання іспиту з літератури в Оксфордський університет. Своєю ерудицією Чарльз Хайвей вразив екзаменаторів. Схвальними киваннями голови Оксфордські професори дали

герою зрозуміти, що він склав цей іспит [3, с. 185]. Останнім завданням на іспиті було написати есе на одну із трьох тем. Теми складалися лише з одного слова: "Весна" ("Spring"), "Пам'ять" ("Memory") та "Досвід" ("Experience"). Чарльз обрав третю. Саме таку назву носить його автобіографічний роман, написаний 2000 року.

Під час інтерв'ю Чарльзу ставили велику кількість запитань до написаного. Але хлопцеві вистачило мужності вистояти і достойно відповісти на всі поставлені запитання. Після тривалих дискусій та обговорень Чарльз повертається додому. І ось ми читаємо: "Hello", I said. "I've been for my interview – and I got in!.. I've been accepted. To Oxford". [3, с. 216]. ("Привіт! – я сказав. Я був на співбесіді – і я пройшов. Мене прийняли. В Оксфорд"). Для підкреслення емоційного стану героя Мартін Еміс віднаходить лаконічні емотивні репліки.

Усе це свідчить про неабияку обізнаність автора, його філологічну компетентність. Як бачимо, Мартін Еміс захоплюється не лише класиками англійської літератури, а й філософами, науковцями та письменниками інших країн. Саме ці чинники і виступають засадничими у формуванні світогляду автора, з одного боку, з іншого, саме вони допомагають увиразнити його цілісний образ та загальний автобіографічний струмінь романів.

Наша розвідка є фрагментом дисертаційного дослідження, у завдання якого входить висвітлення образу автора в біографічних та мемуарних творах (на матеріалі творчості Мартіна Еміса).

Список використаної літератури

1. Эмис М. Джон Леннон: от "битла" до "домохозяйки" / Мартин Эмис. – Иностранная литература. – 1999. – № 6. **2. Thwaite A**. My Oxford / Ann Thwaite. – Robson, 1977. – 213 p. **3**. **Amis M.** The Rachel Papers / Martin Amis. – Harmondsworth : Penguin, 1984. – 232 p. **4. Amis M.** Money: A Suicide Note / Martin Amis. – London: Penguin books, 1986. – 364 p. **5. Amis M.** Experience: A Memoir / Martin Amis. – New York: Vintage, 2001. – 401 p.

Дубравська З. Р. Роль англійської літературної спадщини у формуванні світогляду Мартіна Еміса

На прикладі романів "Гроші: записка самогубця" та "Записки про Рейчел" Мартіна Еміса у статті розглянуто роль англійської літературної спадщини у формуванні світогляду автора.

Ключові слова: автор, письменник, біографічний роман, англійська література.

Дубравская З. Р. Роль английского литературного наследия в формировании мировоззрения Мартина Эмиса

На примере романов "Деньги: записка самоубийцы" и "Записки о Рейчел" в статье рассматривается роль английского литературного наследия в формировании мировоззрения автора.

Ключевые слова: автор, писатель, биографический роман, английская литература.

Dubravska Z. R. The Role of English Literature Heritage in the Formation of Martin Amis's Outlook

In the article an attempt has been made to enlighten the role of English literature heritage in the formation of Martin Amis's outlook. The novels "Money: A Suicide Note" and "The Rachel Papers" are analyzed.

Key words: author, writer, biographic novel, English literature.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2012 р.
Прийнято до друку 30.11.12 р.
Рецензент – к.ф.н, доц. Бродська О. О.

УДК 821.111.09 (410)

Н. О. Інденко, О. О. Шутько

ГРА ЯК МОДЕЛЬ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ В РОМАНІ ДЖ. ФАУЛЗА "ЖІНКА ФРАНЦУЗЬКОГО ЛЕЙТЕНАНТА"

Дж. Фаулз – один із найяскравіших представників літератури постмодернізму, найдовершеннішим зразком якого є його роман "Жінка французького лейтенанта". Цей твір є прикладом вдалого поєднання елементів реалістичного та постмодерністського стилю. Ця стильова дифузія стала можливою, зокрема, завдяки використанню в "Жінці французького лейтенанта" прийому гри.

Особлива увага письменника приділена створенню складної композиційної системи роману, ускладненню сюжету. Гра з читачем у творі полягає не тільки в переосмисленні деяких проблем буття, а й у створенні певного композиційно-сюжетного лабіринту, вихід з якого частково вказує сам автор.

Роман "Жінка французького лейтенанта" розбитий на розділи, що об'єднуються в більші елементи композиції, наприклад: опис життя Чарльза Смітсона та Ернестіни, Чарльз і Сара Вудраф, Сем і Мері та ін. Роман складається з кількох історій і фіналів, один з яких є головним. Дж. Фаулз грає з простором і часом: основна дія відбувається у вікторіанській Англії, але також змальовується подорож Смітсона країнами Європи й Америкою, а також автор постіно відсилає читача у XX століття. Усе це складає хронотоп роману, у якому "має місце злиття просторових та часових прикмет у осмисленому та конкретному цілому. Час тут згущується, ущільнюється, стає художньо-зримим; простір же інтенсифікується, втягується в рух часу, сюжету, історії" [1, с. 235]. Особливістю хронотопу роману Дж. Фаулза є передусім зміна епох, ущільнення, розтягування дії у просторі.